

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato *Biologinės įvairovės mažėjimo sustabdymas iki 2010 m. ir jos išsaugojimas ateityje Ekosistemų funkcijų išsaugojimas žmonių gerovei*

COM(2006) 216 final

(2007/C 97/03)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. gegužės 22 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato Biologinės įvairovės mažėjimo sustabdymas iki 2010 m. ir jos išsaugojimas ateityje. Ekosistemų funkcijų išsaugojimas žmonių gerovei*

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. vasario 25 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Lutz Ribbe.

433 plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. vasario 15-16 d. (vasario 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 137 nariams balsavus už, 7 — prieš ir 5 susilaikius.

1. Komiteto išvadų ir rekomendacijų santrauka

1.1 Tiek EESRK, tiek Komisija vienodai apibūdina susidariusią padėtį: būtina išsaugoti biologinę įvairovę, tai yra svarbiausias uždavinys, kuris nėra vien tik etinis ir moralinis įsipareigojimas. Yra pakankamai ekonominių priežasčių, dėl kurių būtina veikti greitai ir veiksmingai. Ekonominiai nuostoliai, kuriuos lėmė ekologinių sistemų sumažėjimas, šiuo metu skaičiuojami šimtais milijardų eurų. Tai yra išteklių eikvojimas, kurio mūsų ekonomika negali sau leisti.

1.2 Rūšių mažėjimą lėmė milijonai paskutiniaisiais dešimtmečiais priimtų atskirų sprendimų; absoliuti šių sprendimų dauguma buvo priimta laikantis galiojančių įstatymų. Nelegalių priemonių, turėjusių poveikio biologinės įvairovės sumažėjimui Europoje, dalis yra nedidelė.

1.3 Biologinės įvairovės vystymosi tendencija — nepaisant politinių pažadų — deja, vis dar išlieka neigiama, tačiau to negalima pateisinti žinių, kaip kovoti su rūšių nykimu, trūkumu. Lig šiol trūko politinės valios iš tikrųjų įgyvendinti priemones, kurios seniai pripažįstamos būtinomis. Tai rodo patirtis, įgyta tinklo Natura 2000 veiklos metu.

1.4 Komisija savo komunikate teisingai įvardija priežastis, tai lėmė ir „prastos valdančiosios struktūros ir nuvertinantis tradicinės ekonomikos požiūris į natūralių turtų ir ekosistemų funkcijų ekonominę vertę“. Visa tai ir faktas, kad etinės ir moralinės biologinės įvairovės išsaugojimo priežastys planavimo ir politinių svarstymų procesuose buvo mažiau svarbios, lėmė dabartinį padėties paastrėjimą.

1.5 Tarp atliktinų veiksmų ir tikrovės yra didžiulė praraja, kurią reikia įveikti siekiant išvengti galimybės prarasti pasitikėjimą.

1.6 EESRK pritaria pateiktam veiksmų planui ir pripažįsta, kad jame pateiktos 160 (!) priemonių yra tikslingos; daugelis šių

priemonių nėra naujos, jos jau seniai įtrauktos į darbotvarkę. Pagaliau, ateitis parodys, ar parengus šią veiksmų programą politikai iš tikrųjų galės „iš esmės“ pakeisti politiką, kadangi pripažįstama, kad tokie veiksmai yra būtini, o gal pasitvirtins daugelio gamtosaugininkų būkštavimai, kad politikai ir vėl diskutuos šia visuomenei labai aktualia tema, tačiau tai ir liks tik žodžiai.

1.7 Pagrindinis Komisijos komunikato aspektas, dėl kurio EESRK norėtų pareikšti kritiką — strateginių debatų nebuvimas dėl 2006 m. gegužės 18 d. (!) tiriamojame nuomonėje iškelto klausimo, kodėl siekiant išsaugoti biologinę įvairovę egzistuoja tokie dideli skirtumai tarp veiksmų, kurių reikia imtis, veiksmų, kurie buvo paskelbti, ir tikrovės. EESRK apgailestauja, kad Komisijos komunikate ir veiksmų plane į šią problemą beveik visiškai neatsižvelgta.

1.8 EESRK atrodo ypač svarbu pirmiausiai imtis 4 politikos srities, būtent „Žinių bazės gerinimo“, siekiant, kad ir piliečiai, ir politikai suprastų tikruosius savo veiksmų padarinius.

1.9 Svarbu atkreipti dėmesį į būtinybę teikti šalims, ES kaimynėms, pagalbą gerinti biologinės įvairovės apsaugą, o ES ir atskiroms valstybėms narėms vengti bendro finansavimo tokių projektų, kurių įgyvendinimas galėtų paspartinti biologinės įvairovės mažėjimą ES nepriklausančiose Europos šalyse.

1.10 EESRK pritaria Komisijos aprašyti visuotinės ES atsakomybės idėjai. Tuo metu, kai ES ir valstybės narės mažiau nei 0,004 proc. savo ekonominių išteklių skiria atitinkamoms visuotinės biologinės įvairovės vystymosi ir išsaugojimo priemonėms, ir toliau didėja jų atsakomybė už pasaulinės biologinės įvairovės naikinimą (pvz. atogrąžų miškai). Ateityje padėtį dar labiau gali pabloginti biokuro rinkos vystymasis.

(!) OL C 195, 2006 8 18, p. 96.

1.11 EESRK nepalankiai vertina tai, kad tikrąjį veiksmų planą kaip „techninį priedą“, taigi, kaip atskirą SEK dokumentą, bus galima gauti tik anglų kalba. Jis ragina Komisiją pasirūpinti, kad veiksmų planas būtų išverstas į visas oficialias kalbas ir kuo daugiau žmonių galėtų su juo susipažinti internetu ar gauti jį spausdintine forma.

1.12 Dabartinė Biologinės įvairovės ekspertų grupė turi stebėti, ar veiksmų plano tikslai yra įgyvendinami. EESRK mano, kad ypač svarbu į šią veiklą daug aktyviau įtraukti pilietinę visuomenę.

2. Pagrindinės Komisijos dokumento dalys ir prielaidos

2.1 Po to, kai ES 1998 m. savo biologinės įvairovės strategijoje nurodė milžinišką biologinės įvairovės nykimo mastą, 2001 m. ES valstybių ir vyriausybės vadovai susitarė siekti iki 2010 metų sustabdyti dramatišką biologinės įvairovės (ES) nykimą⁽²⁾. Šiame aukščiausiojo lygio susitikime Europos visuomenei buvo pažadėta siekti atkurti buveines ir natūralias sistemas.

2.2 Šiame komunikate, prie kurio pridedamas ir „Biologinės įvairovės išsaugojimo veiksmų planas“, Komisija dar kartą išsamiai ir vaizdžiai aprašo dabartinę padėtį biologinės įvairovės išsaugojimo, tiksliau besitęsiančio biologinės įvairovės mažėjimo, srityje. Šis mažėjimas, kaip byloja visi Europos aplinkos agentūros tyrimai ir nacionaliniai gyvūnų ir augalų, kuriems gresia išnykimas, „raudonieji sąrašai“, kaip ir anksčiau, kelių didžiulį susirūpinimą. Komisija komunikate teigiama, kad dar esame labai toli nuo nustatyto tikslo „sustabdyti biologinės įvairovės mažėjimą iki 2010 m.“, o vis dar neigiamą tendenciją priešinga linkme nukreipti galėsime „tik iš esmės pakeisdami politiką ir praktiką“.

2.3 Komisija taip pat teigia, kad „strategijos buvo įgyvendinamos nepakankamai sparčiai ir plačiai“, ji ragina „tiek visoje Bendrijoje, tiek valstybėse narėse strategijas (...) įgyvendinti sparčiau“, kadangi „labai gali būti, kad 2010 metams užsibrėžtas pasaulio tikslas nebus pasiektas“.

2.4 Komisijos nuomone, nepasiekus tikslo, kiltų dvigubai daugiau problemų, kadangi biologinės įvairovės išsaugojimas yra ne tik etinis ir moralinis įsipareigojimas pasauliui, bet tikslingas ir būtinas jau vien ekonominiu požiūriu. Komunikate tiksliai nurodoma, kad biologinė įvairovė yra ekologinių sistemų funkcijų pagrindas, joms priklauso „pvz., maisto, kuro, pluošto ir vaistų gamyba, vandens, oro ir klimato reguliavimas, dirvožemio derlingumo palaikymas, maistinių medžiagų apytaka“. „(...) du trečdaliai ekosistemų funkcijų visame pasaulyje nyksta“, o su tuo susiję finansiniai

nuostoliai — reikia pripažinti, kad juos labai sunku nustatyti — kaip teigiama Komisijos komunikate, sudaro „šimtus milijardų eurų“.

2.5 Toliau Komisijos komunikate klausama, kas iki šiol buvo padaryta ir ar tai buvo sėkminga. Komisijos žvilgsnis krypta ne tik į pačią ES, bet apibūdinama pasaulinė padėtis ir visuotinė ES atsakomybė.

2.6 Komunikato esmė — išsiaiškinti, kokių veiksmų reikėtų imtis ateityje. Atsižvelgiant į tai, buvo parengtas **ES veiksmų planas** (tiesa, tai yra tik priedas, pateikiamas kaip SEK dokumentas), kuriame nagrinėjamos **keturios pagrindinės politikos sritys**, nustatoma **dešimt prioritetinių tikslų** ir įvardijamos **keturios „pagrindinės pagalbinės priemonės“**.

2.6.1 Pirmą politikos sritį — **Biologinę įvairovę ES**. Šioje srityje nustatomi 5 iš 10 prioritetinių tikslų, būtent:

- apsaugoti svarbiausias ES buveines ir rūšis,
- išsaugoti ir atkurti biologinę įvairovę ir ekosistemų funkcijas „Natura 2000“ nepriklausančiose ES kaimo vietovėse,
- išsaugoti ir atkurti biologinę įvairovę ir ekosistemų funkcijas „Natura 2000“ nepriklausančiose ES jūrų vietovėse,
- siekti, kad regioninė ir teritorinė plėtra labiau atitiktų biologinės įvairovės poreikius ES ir
- smarkiai sumažinti invazinių svetimų rūšių ir svetimų genotipų poveikį ES biologinei įvairovei.

2.6.2 2 politikos sritis skirta temai **ES ir biologinė įvairovė**, kadangi biologinės įvairovės mažėjimas neapsiriboja ES teritorija, o ES ir valstybės narės, viena vertus, pagal tarptautinę teisę yra įsipareigojusios visame pasaulyje saugoti biologinę įvairovę, kita vertus, dėl savo prekybos santykių taip pat yra atsakingos už vystymąsi pasauliniu mastu. Šioje srityje nustatyti kiti trys prioritetiniai tikslai:

- smarkiai sustiprinti tarptautinio valdymo biologinės įvairovės ir ekosistemų funkcijų srityje efektyvumą,
- teikiant ES išorinę pagalbą labiau remti biologinę įvairovę ir ekosistemų funkcijų išsaugojimą ir
- smarkiai sumažinti tarptautinės prekybos poveikį pasaulio biologinei įvairovei ir ekosistemų funkcijoms.

2.6.3 3 politikos sritis apima **Biologinę įvairovę ir klimato kaitą** ir nustato šį tikslą:

- padėti biologinei įvairovei prisitaikyti prie klimato kaitos.

⁽²⁾ Žr. Pirmininkaujančios valstybės narės išvados, Geteborgo Europos Vadovų Taryba, 2001 m. birželio 15-16 d.

2.6.4 Komunikato ir atitinkamo veiksmų plano 4 politikos sritis — **Žinių bazė**, joje raginama siekti dešimto, paskutinio prioritetingo tikslo:

- smarkiai sustiprinti žinių apie biologinės įvairovės išsaugojimą ir naudojimąsi ja bazę ES ir pasaulyje.

2.6.5 Keturi pagrindinės pagalbinės priemonės:

- užtikrinti tinkamą finansavimą,
- gerinti ES sprendimų priėmimo procesą,
- skatinti partnerystes bei
- visuomenės švietimą, sąmoningumą ir dalyvavimą.

3. Bendros pastabos dėl Komisijos komunikato nuostatų

3.1 EESRK teigiamai vertina tai, kad 2006 m. gegužės 22 d., taigi, praėjus keturioms dienoms po to, kai buvo priimta EESRK tiriamoji nuomonė dėl **biologinei įvairovei išsaugoti skirtos ES kampanijos pilietinės visuomenės vaidmens ir indėlio**, buvo pateiktas komunikatas ir parengtas veiksmų planas. EESRK pastebi, kad abiejuose dokumentuose dabartinės padėties ir priežasčių analizė beveik visiškai sutampa.

3.2 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad atskiros rūšių ir biotopų sumažėjimo priežastys, t. y. intensyvesnis žemės naudojimas arba anksčiau ekstensyviai naudotų gyvenamųjų teritorijų atsiskyrimas, dirvožemio sandarinimas ir užstatymas ir pan., jau seniai yra žinomos ir mokslškai pagrįstos dokumentais. Jos remiasi ekonominių dalyvių sprendimais ir priemonėmis arba politiniais sprendimais, kurie buvo priimti laikantis galiojančių įstatymų. Nelegalių priemonių keliamas pavojus biologinei įvairovei palyginti yra nedidelis. Taigi, tai yra visiškai teisėti politiniai, techniniai ir subjektyvūs sprendimai, dėl kurių nyksta biologinė įvairovė; juos dažnai remia arba inicijuoja ES, valstybių narių ir savivaldybių sprendimai ir pagalbos priemonės.

3.3 EESRK ir Komisijos komunikate išdėstyta nuomonė dėl padėties ir tyrimo sutampa, taip pat ir dėl paaiškinimo, kodėl biologinę įvairovę būtina išsaugoti. Komisija savo komunikate įvardija etines, moralines ir ekonomines priežastis, o EESRK savo tiriamojoje nuomonėje kalba apie kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės „prasmę“ ir „naudą“.

Biologinė įvairovė: politinės ambicijos ir tikrovė

3.4 Vertinimui pateiktas Komisijos komunikatas priklauso ilgam politinių dokumentų, kuriuose skelbiami veiksmai biologinės įvairovės mažėjimui sustabdyti, sąrašui. Dažnai buvo dalijami atitinkami politiniai pažadai, paskutinį kartą tai įvyko 2006 m. gruodžio mėn. vykusiame ES aplinkos ministrų susitikime, kuriame buvo pritarta Komisijos komunikatui.

3.5 Deja, EESRK turi konstatuoti, kad labai dažnai tarp norų ir tikrovės tvyro praraja, o visuomenė tai, žinoma, suvokia. Pvz., 2006 m. gruodžio pabaigoje už žuvininkystę atsakingi ministrai nustatė menkių sugavimo kvotas, kurios, visų (!) jūros biologų nuomone, yra pernelyg didelės ir labai tikėtina, kad dėl to išnyks menkių ištekliai. Nepaisant to, buvo kalbama apie „gerą rezultatą“. Tai byloja arba apie labai skirtingą problemos bei priežasties ir poveikio santykio vertinimą, arba apie tai, kad, nors šia tema ir kalbama, tačiau iš tikrųjų ir toliau sąmoningai vykdoma politika, kurios rezultatas — biologinės įvairovės mažėjimas.

3.6 Komitetas daugelyje savo nuomonių šia tema atkreipė dėmesį į šią problemą ir išpėjo apie pavojų prarasti pasitikėjimą tokia politika.

3.7 Visiškai akivaizdu, kad Komisijos ir EESRK nuomonės skiriasi vertinant klausimą, kaip biologinės įvairovės mažėjimo problemos svarbą supranta ir vertina plačioji visuomenė, atskirai politikai ir svarbiausi ekonomikos dalyviai, o ypač, kaip politinėmis priemonėmis stabdomas mažėjimas. EESRK neabejoja tuo, kad imamasi veiksmų biologinės įvairovės mažėjimui sustabdyti. Ir nenori apkaltinti nei visuomenės, nei politikų, kad jie sąmoningai priima sprendimus siekdami sumažinti biologinę įvairovę. Tačiau, atrodo, labai sunku įvertinti ilgalaikius kai kurių sprendimų padarinius ir iš to padaryti išvadą. Galima pateikti pavyzdį, kuris dar kartą iliustruoja padėtį: tai naujosiose valstybėse narėse, tarp jų ir Lenkijoje, 2004–2006 m. įgyvendintos ir 2007–2013 m. kaimo vietovių vystymo programose numatytos priemonės dirvožemio melioracijos srityje. „Žemės ūkio paskirties vandens išteklių tvarkymo“ priemonės, kurios finansuojamos iš ES lėšų, visų pirma apima techninių upių slėnių pertvarkymą. Tai lemia daugybę neigiamų padarinių — pirmiausia biologinės įvairovės mažėjimą. Deja, šios priemonės planuojamos ir įgyvendinamos teritorijose, kurias numatoma įvardyti kaip „Natura 2000“ teritorijas.

3.8 Komisija kalba apie tai, kad biologinės įvairovės klausimai ir Lisabonos strategijoje būtų labai svarbūs, o Regionų komitetas nuomonėje dėl šio komunikato „palankiai vertina 2006 m. kovo 23–24 d. Tarybos išvadą, kuriose raginama 2010 m. tikslus įtraukti į visas politikos kryptis, formuojamas pagal Lisabonos darbotvarkę“. EESRK, tiesa, abejoja, ar iš tikrųjų taip yra. Jis ne kartą pastebėjo, kad „ekonomikos politikoje“ labai menkai atsižvelgiama į biologinės įvairovės vaidmenį ir reikšmę. Lisabonos strategijos dokumentuose, kaip rodo vieno įvertinimo rezultatai, apie tokias sąvokas kaip „biologinė įvairovė“ ir „gamtos apsauga“ vos užsimenama arba jos iš viso neminimos; tą patį galima pasakyti ir apie nacionalines reformų programas.

3.9 Komisija visiškai teisi komunikate kalbėdama apie prastas valdančiąsias struktūras ir nuvertinančią tradicinės ekonomikos požiūrį į natūralių turtų ir ekosistemų funkcijų ekonominę vertę. Jei vertė iš tikrųjų būtų pripažinta ir „išorės išlaidos“ įtrauktos į sąnaudas, tokios problemos nebūtų.

3.10 EESRK jau pirmiau minėtoje tiriamojoje nuomonėje atkreipė dėmesį į tai, kad šiuo metu daugėja nesutapimų tarp įvairių ekonomikos augimą skatinančių strategijų ir biologinės įvairovės. Ekonomikos augimas šiuo metu dažnai suprantamas pernelyg bendra prasme kaip apimčių augimas, o tokiam ekonomikos augimui gali kliudyti arba jį apsunkinti biologinės įvairovės išsaugojimas. Daugeliu atvejų, kai priimami, pvz., su planavimu susiję sprendimai ir techniniai sprendimai, gamtos apsauga ir biologinė įvairovė dažnai suprantama ne kaip ekonominio vystymosi galimybė, o kaip šio vystymosi kliūtis ar stabdys. Tik taip galima paaiškinti „spaudimą“, kuris vis dar daromas, iš dalies netgi dar stipriau, ES direktyvai dėl laukinių paukščių apsaugos, Direktyvai dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos ir šių direktyvų rezultatui — Natura 2000 tinklui. Nors už aplinkos apsaugą atsakingas Komisijos narys Stavros Dimas šiuo metu nepritaria minėtų direktyvų keitimui⁽³⁾, tačiau aišku, kad dažnai manoma, jog gamtos apsauga kelia konkurenciją, kai sprendžiama dėl žemės naudojimo, ir, kad ji yra vystymosi stabdys, o ekonominės raidos pagrindu ji laikoma labai retai. Finansinės išlaidos ir išpareigojimai, susiję su Natura 2000 tinklo įgyvendinimu, laikomi našta, o ne investicija į ateitį, kitaip tariant, tam neskiriamos reikiamos priemonės.

3.11 Be šio „ekonominio“ gamtos apsaugos ir biologinės įvairovės suvokimo, kuris visiškai prieštarauja Komisijos įvardytoms ekonominėms priežastims siekti biologinės įvairovės išsaugojimo, yra dar viena problema, kurią sukėlė patys už gamtos apsaugą atsakingi asmenys ir kuri lėmė konflikto paastrėjimą su žemės savininkais ar naudotojais. EESRK daug kartų vaizdžiai parodė, kad būdas, kaip, pvz., buvo planuojamas, o dabar įgyvendinamas Natura 2000 tinklas, yra puikiausias pavyzdys, koku atveju gamtos apsauga yra neįmanoma. Tačiau ministrai nacionaliniu arba regionų lygiu staiga pradeda kritikuoti teisinį pagrindą, kurį jie patys anksčiau sukūrė. Politikų pažadėti pinigai ūkininkų kompensacijoms neskiriami, o sprendimai priimami neatsižvelgiant į su tuo susijusius žemės savininkus ar naudotojus, užuot tuo „pasinaudojus“. Tokia gamtos apsauga neįtikina žmonių ir kelia nepasitikėjimą ja.

3.12 Tačiau daugelis pavydžių rodo, kad protingai bendradarbiaujant būtų galima pasiekti puikių rezultatų, jei politikai ir administracijų darbuotojai laikytųsi duotų pažadų ir kurtų tikras partnerystes.

⁽³⁾ Tam EESRK pritaria.

ES finansiniai sprendimai — neigiamas pavyzdys

3.13 2005 m. gruodžio mėn. vykusiame ES aukščiausiojo lygio susitikime dėl 2007-2013 m. finansinės perspektyvos priimti finansiniai sprendimai sumažinti ypač svarbaus antrojo BŽŪP ramsčio finansavimą, skirtą biologinei įvairovei išsaugoti, rodo, kad politinių svarstymų procese, nepaisant visų deklaracijų ir tikslų, biologinės įvairovės atsisakoma. Praėjus pusei metų po ES aukščiausiojo lygio susitikime priimtų finansinių sprendimų, Komisija veiksmų plane nuostata „užtikrinti tinkamą finansavimą“ „Natura 2000“ tinklui pateikia kaip vieną keturių pagrindinių pagalbinių priemonių; nors turinio ir formos požiūriu reikalavimas yra teisingas, tačiau tai, deja, neturi nieko bendro su politine tikrove. Priešingai, tai rodo, kad žodžiai neatitinka veiksmų.

3.14 EESRK ne kartą yra pareiškęs, kad BŽŪP antrajam ramsčiui skiriama pernelyg mažai lėšų, nors buvo priskirta papildomų užduočių, pvz., finansuoti Natura 2000 tinklą ir įgyvendinti vandens pagrindų direktyvą. Ką turi galvoti eilinis pilietis apie tokią akivaizdžiai prieštarą, konfliktus vietos lygiu provokuojančią politiką?

3.15 Todėl RK visiškai teisis savo nuomonėje teigdamas, kad „2008 m., kuomet numatyta patikslinti 2007-2013 m. finansines perspektyvas, daug daugiau lėšų būtų skirta tvariam žemės ūkiui ir gamtovaizdžio išsaugojimui“.

3.16 Tą patį galima pasakyti ir apie iš esmės teisingą Komisijos reikalavimą „užtikrinti, kad plėtrai skiriamos Bendrijos lėšos biologinei įvairovei duotų naudą, o ne žalą; už planavimą ir plėtrą atsakingi pareigūnai turėtų bendradarbiauti, atsižvelgdami į biologinę įvairovę“. EESRK tvirtai remia šį dažnai kartojamą reikalavimą. Tačiau ir čia akivaizdus neatitikimas tarp (tikro) deklaravimo, kad imamasi veiksmų, ir kasdieninės politinės praktikos, nes iš esmės niekas nepasikeitė. Kaip ir anksčiau (iš dalies ES skiriant bendrą finansavimą), infrastruktūros projektai buvo įgyvendinami gamtos apsaugos požiūriu vertingiausiose teritorijose; ir, nepaisant būtinų gamtos apsaugai skirtų kompensacinių ir pakaitinių priemonių, rezultatas — biologinės įvairovės mažėjimas (žiūrėti ES padėties aprašymą).

3.17 Be to, EESRK mano, kad struktūriniam fondams nustatytas reikalavimas turi būti taikomas visoms ES išlaidoms, jei siekiama pačių iškelto tikslo — vykdyti nuoseklią politiką.

3.18 Pagaliau EESRK mano, kad tai turėtų būti taikoma visoms sritims, kurios priklauso ES kompetencijai. Toks atsparos taškas galėtų būti žemės ūkio politika. Kaip rodo dabartinė padėtis, galiojančių teisinių nuostatų nepakanka biologinei įvairovei užtikrinti. Jei žemės ūkio išmokos bus susietos „tik“ su galiojančiais įstatymais, aišku, kad tokia tvarka biologinės įvairovės neskatinas.

3.19 Šiuo metu tiesioginės išmokos ūkininkams, kurios sudaro didžiąją žemės ūkio biudžeto dalį, dėl savo pobūdžio neskatina biologinės įvairovės, o yra skirtos padėti ūkininkams pasirengti pasaulio rinkų keliams iššūkiams. EESRK ne kartą pabrėžė, kad „Europos žemės ūkio modelio“, kuris, be kita ko, apima ir biologinės įvairovės išsaugojimą, neįmanoma įgyvendinti pasaulio rinkos sąlygomis. Neverta tikėtis, kad galima padėti ūkininkams tapti konkurencingais pasaulio rinkoje ir kartu manyti, kad jie skatins biologinę įvairovę.

3.20 Todėl Komitetas reikalavo, kad, kol pasaulio rinkos sąlygos yra nepalankios gamtą tausojančiam žemės ūkiui, politikai turi ypatingai stengtis, kad pagalba žemės ūkio priemonėms būtų tiek padidinta, kad visi ES ūkininkai būtų suinteresuoti naudoti aplinką tausojančius gamybos būdus (*). Ir vėl žodžiai prasilenkia su darbais.

3.21 Aišku, kad politinė padėtis biologinės įvairovės apsaugos srityje iš esmės skiriasi nuo kitų politikos sričių, pvz., finansų ir stabilumo politikos. Šioje srityje Komisija, iš dalies susidurdama su didžiuliu pasipriešinimu, bando priversti laikytis aiškios politinės linijos ir yra numatytos priemonės (žr. Mastrocchio kriterijai), reikalaujančios laikytis kurso, kuris laikomas teisingu. Tačiau biologinės įvairovės išsaugojimas iki šiol tėra tik tušti politikų žodžiai.

3.22 Todėl EESRK savo tiriamojoje nuomonėje daugiausia dėmesio skyrė klausimui, kokios visuomeninės sąlygos lėmė, kad visi yra už biologinės įvairovės išsaugojimą, bet, nepaisant to, biologinė įvairovė sparčiai nyksta. Buvo prieita išvada, kad visuomenė (ir daugelis politikų) pernelyg mažai supranta apie biologinės įvairovės prasmę ir naudą. Jei abi priežastys, kodėl reikia išsaugoti biologinę įvairovę, nebus suprastos ir joms nebus pritarta, jokios atitinkamos politinės priemonės nebus veiksmingos. Todėl EESRK pageidavo, kad politinis akcentas būtų informuoti apie būtinybę išsaugoti biologinę įvairovę. Nors pateiktas ES veiksmų planas ir nagrinėja šias problemas 4 politikos srityje ir „pagrindinėse pagalbinėse priemonėse“, tačiau ne taip išsamiai, kaip reikėtų.

3.23 EESRK šiuo atveju nenorėtų kartoti savo 2006 m. gegužės 18 d. nuomonėje pateiktų su tuo susijusių teiginių. Jis gali tik prašyti Komisijos, Tarybos ir Parlamento dar kartą peržiūrėti joje išdėstytas nuostatas. Dramatiška biologinės įvairovės vystymosi padėtis yra žinoma ir apskritai ją kiekvienu atskiru atveju lėmė teisėti veiksmai. Nors ES ir ėmėsi tam tikrų priemonių, tačiau jos buvo neveiksmingos ir dėl to, kad jos buvo taikomos nenoromis arba jų apskritai nebuvo imtasi. Kaip ir anksčiau priimama daug sprendimų, nors jų rezultatas priešingas.

(*) 2002 m. kovo 21 d. EESRK nuomonė dėl BŽŪP ateities, OL C 125, 2002 5 27, p. 87-99.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Faktas, kad veiksmų plane pateikiama daugiau kaip 160 įvairių pasiūlymų kaip pagerinti padėtį, visų pirma, rodo, jog iki šiol daugelyje politikos sričių ir įvairiais lygiais esama trūkumų. Tačiau tuo pačiu metu reikia kelti klausimą, ar visos priemonės yra vienodai svarbios ir ar visų priemonių reikia imtis vienu metu. Toks klausimas nereiškia, kad EESRK mano, jog bent vieną pateiktą priemonių yra klaidinga. Jis tik abejoja, ar jos visos iš tikrųjų yra rimtai įgyvendinamos.

4.2 Komitetas mano, kad svarbiausia yra nedelsiant ir išsamiai išnagrinėti 4 politikos sritį: kuo skubiau turi būti patobulinta žinių apie tikrą biologinės įvairovės reikšmę ir tikruosius ilgalaikius tam tikrų sprendimų padarinius biologinei įvairovei bazė. Tik esant atitinkamam žinių lygiui ir realiai pritariant politikams ir visuomenei, gali atsirasti politiniu požiūriu būtinas dėmesys šiai sričiai siekiant iš esmės pakeisti politiką ir praktiką, ir tokie pakeitimai, Komisijos nuomone, yra gyvybiškai svarbūs. Itin sunku atsakyti į klausimą, ko šiuo metu labiau trūksta — atitinkamų žinių ir idėjų ar politinės valios ir gebėjimų įgyvendinti priemones.

4.3 ES bus vienareikšmiškai vertinama pagal tai, ar ji nori pasiekti savo veiksmų plane išdėstytus tikslus, tarp jų ir siekį kitaip suformuoti sektorių ir išlaidų politiką. Daugelis suinteresuotų šalių skeptiškai nusiteikę gruodžio mėnesio finansinių sprendimų atžvilgiu, nes abejoja, ar rimtai bus imamasi šių pakeitimų. Šį skepticizmą sustiprina faktas, kad netgi ten, kur ekonominiai interesai nekludo veiksmingai saugoti biologinę įvairovę, praeityje beveik nebuvo pasiekta teigiamų rezultatų.

4.4 Kaip pavyzdį reikėtų paminėti vieną problemą, kuri Komisijos dokumente visiškai neminima, nors ji yra labai svarbi daugeliui rūšių, kurioms gresia pavojus, būtent — medžioklė. 27 ES šalyse, Šveicarijoje ir Norvegijoje kiekvienais metais nušauinama arba pagaunama apie 102 mln. paukščių, iš kurių apie 37 mln. yra paukščiai giesmininkai. Šie skaičiai paimti iš medžioklės statistikos. Aišku, kad daug dėl medžioklės žuvusių migruojančių paukščių yra labai svarbus mirtingumo veiksnys.

4.5 Tokių paukščių rūšių, pavyzdžiui, pempių, dubeltų, dryžgalvių kryklių, dirvinių vieversių, putpelių, paprastųjų purplėlių ir oželių nykštukų, visoje Europoje ar jos dalyse mažėja, todėl šie paukščiai neturėtų būti medžiojami. Taip pat reikėtų atsižvelgti į tai, kad migruojančių gyvūnų rūšių medžioklė daugelyje šalių yra nedidelės gyventojų grupės laisvalaikio užsiėmimas. Tai nepateisinama ekonominėmis priežastimis, nes medžiojama tik dėl malonumo. Ir vis dėlto — arba būtent todėl — negalima pasigirti sėkme. Tai dar kartą parodo, kaip sunku patiems keisti įpročius, o dar sunkiau imtis esminių pakeitimų.

4.6 Graikijos sala Tilos yra ypač geras pavyzdys, ką galima pasiekti uždraudus medžioklę. Nuo 1993 m. šioje saloje nebe-medžiojama, o tai lėmė itin didelį rūšių įvairovės ir išteklių pagausėjimą. ES šią iniciatyvą, be kitų priemonių, parėmė taip pat finansuodama LIFE projektą.

4.7 Baigdamas EESRK norėtų dar kartą pabrėžti, kad jis pritaria Komisijos minėtai **visuotinės atsakomybės idėjai**. Tačiau jis pastebi, kad ES savo veiklos šioje srityje dar negali vainikuoti laurais. Komisija komunikate pastebi, kad šiuo metu „skiriamos lėšos sudaro mažiau nei vieną šimtąją Bendrijos ir valstybių narių viso metinio pagalbos plėtrai biudžeto“, t.y. panaudojama mažiau nei 0,004 proc. visų tarptautiniams biologinės įvairovės išsaugojimo projektams skirtų išlaidų.

4.8 Kita vertus, bendra atsakomybė už biologinės įvairovės naikinimą tenka kitoms pasaulio šalims. Komunikate pateiktas atogrąžų miškų naikinimo pavyzdys. EESRK atkreipia dėmesį į faktą, kad miškų naikinimas sukelia priešingus padarinius ne tik biologinės įvairovės apsaugos požiūriu, bet taip pat ir klimato apsaugos požiūriu: 20 proc. CO₂ taršos viso pasaulio mastu sukelia miškų naikinimas.

4.9 EESRK atkreipia dėmesį į akivaizdų pavojų žemdirbystės ir gyvulininkystės sektoriams dėl spartaus genetinių išteklių, naudojamų maisto gamybai, skurdinimo.

4.10 EESRK yra itin susirūpinęs, kad, pvz., įgyvendinant ES biokuro strategiją gali būti ir toliau masiškai naikinami atogrąžų miškai, jei vietoj gamtai ir aplinkai nekenksmingu būdu pagamintų vietos produktų bus naudojamos pigūs importuoti produktai. Malaizija šiuo metu per metus pagamina apie 5 mln. t. palmių aliejaus, šiam tikslui skirtoms plantacijoms pasodinti nuo 1985 iki 2000 m. šalyje buvo iškirta apie 90

proc. visų drėgnųjų atogrąžų girių. Palmių plantacijoms bus iškirta dar 6 mln. ha drėgnųjų atogrąžų girių, o Indonezijoje netgi 16,5 mln. ha. Palmių aliejus yra skirtas eksportui. Vokietijos Schwäbisch-Hall mieste esanti šiluminė jėgainė, kuri pateikiama kaip energetikos politikos pavyzdys, kuriai naudoja daugiau nei 90 proc. palmių aliejaus!

4.11 Be šių turinio ir strategijos požiūriu skirtingų vertinimų, EESRK norėtų atkreipti dėmesį į du svarbius formalius dalykus:

4.11.1 Su tuo susiję ir suinteresuoti subjektai labai piktinasi, kad, norėdami gauti bendro pobūdžio informaciją apie tą pačią politikos sritį, yra priversti jos ieškoti įvairiuose ES dokumentuose. Kad būtų laikomasi administracinio reikalavimo užtikrinti, kad Komisijos dokumentai būtų trumpi, pats veiksmų planas, kuris Komisijos komunikato turinyje minimas kaip 1 priedas, prie Komisijos komunikato nepridedamas. Jį galima gauti kaip atskirą SEK dokumentą, o tituliniame lape net neįrašytas jo pavadinimas „Veiksmų planas“. Nuoroda daroma tik į „techninį priedą“. Veiksmų planas išspausdintas tik anglų kalba (jo nėra kitomis oficialiomis kalbomis), taip pat jis išspausdintas sunkiai įskaitomu šriftu. Visa tai piktina. Todėl EESRK ragina Komisiją pasirūpinti, kad veiksmų planas būtų išverstas į visas oficialias kalbas ir kad kuo daugiau žmonių galėtų su juo susipažinti internete arba gauti spausdintine forma.

4.11.2 Komisija dabartinei Biologinės įvairovės ekspertų grupei siūlo stebėti, ar veiksmų plano tikslai yra įgyvendinami. Tačiau EESRK rekomenduoja aktyviau įtraukti pilietinę visuomenę, būtent dėl pirmiau minėtos ir tiriamojoje nuomonėje išsamiai aprašytos problemos, nes pernelyg mažai žinoma apie šią sritį ir dėl to pernelyg mažai ja domimasi.

2007 m. vasario 15 d., Briuselis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS